

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreuiatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus XIX. De Divortiis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63462)

econtra Sponsalia, impedimenta &c. respiciunt
Matrimonium per se, & intrinsecè.

TITULUS XIX.

De Divortis.

SUMMARIUM.

1. Divortium quid, & quotuplex.
2. 3. Matrimonium Christianorum consummatum est indissolubile quoad vinculum.
4. 5. Ratum verò solvi potest non solum per Professionem Religiosam, sed etiam per dispensationem Pontificis.
6. Nulliter contractum debet dissolvi, & quomodo.
7. 8. Divortium perpetuum quoad thorum & cohabitationem manente vinculo, institui propter adulterium potest; quando, & quomodo.
9. Divortium verò temporale etiam ob alias causas.
11. A quo ex conjugibus separatis alendi liberi.

Divortium est legitima mariti & uxoris separatio. Si hæc fiat quoad vinculum Matrimoniale, vocatur *dissolutio*: si per se quoad thorum & mensam, *zu Beth* vel *Eisch* / vel quoad cohabitationem, dicitur *divortium* specificè, aliudque est *perpetuum*, & aliud *temporale*.

2 Dico 1. Matrimonium Christianorum sicut valide contractum, & consummatum (nempe per

per copulam carnalem perfectam) in novo testamento est indissolubile quoad vinculum, licet unus conjugum commiserit adulterium, adeoque per solam mortem dissolvi potest. Est de fide ex Trid. 24. can. 5. 7. de *Sacr. Matr.* & textibus Scripturæ sacræ: *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimissam à viro ducit, mœchatur. Luc. 16. v. 18.* Similia habentur *Marc. 10. Matth. 19. v. 6. & 9.* Item *1. Cor. 7. v. 10. 11.* quos textus Ecclesia intelligendos declarat de Matrimonio consummato. Accedit, quòd juxta *c. 5. Eph.* & communem interpretationem Matrimonium consummatum significet conjunctionem Christi cum Ecclesia per assumptionem carnis humanæ, quæ conjunctio est indissolubilis; & quòd Christus in novo Testamento sustulerit *libellum repudii*, seu licentiam repudiandi uxorem propter adulterium, olim Judæis concessam. *Matth. 5. v. 32. & c. 19. v. 8. 9.* Proin innegabile est, tale Matrimonium in novo Testamento pro omni casu esse saltem Jure Divino (si non Naturali) insolubile quoad vinculum, consequenter nulla auctoritate humana, etiam Pontificia, dissolvi posse. Extendit se assertio non solum ad Matrimonia Hæreticorum, qui sunt Christiani, sed etiam Infidelium, seu non baptizatorum, excepto unico casu, quo unus infidelium se convertit ad Fidem Catholicam, alter autem ei cohabitare non vult, vel non sine injuria Creatoris, ut habet communis interpretatio textus S. Pauli in *1. Cor. 7. v. 15.*

Objic. 1. & principaliter: Christus Matth. 5. 3 dixit: Omnis, qui dimiserit uxorem suam, ex-

ceptâ fornicationis causâ, facit eam *mœchari*, & qui dimissam duxerit, adulterat. Idem repetit *Matth. 19.* inquit: *quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*: ergo à contrario, qui ob causam fornicationis, seu adulterii, dimittit uxorem, & aliam ducit vel dimissam ducit, non adulterat, non mœchatur: ergo Matrimonium dissolvitur propter fornicationem uxoris quoad vinculum; quia Pharisæi interrogabant Christum de omnimoda dissolutione Matrimonii. Hos duos textus valde urgent Hæretici. 2. In *l. 1. 2. & c. ff. de divort. & l. 8. C. de repud.* passim permittitur dissolutio Matrimonii quoad vinculum vel mutuo consensu, vel per libellum repudii, ex variis causis de iure: ergo. 3. Hæretici intendunt contrahere Matrimonium non in ratione Sacramenti, sed tantum in ratione contractûs Civilis, adeoque solubiles iuxta suæ Sectæ principia, & morem loci; atque ideo passim permittunt dissolvi Matrimonia, & quidem non solum propter fornicationem, sed etiam propter absentiam, & inobedientiam conjugis in reddendo debito conjugali, aut propter mutationem Religionis &c. ergo. 4. ad 1. Verba Christi accipiunt explicationem tum ex verbis recitatis *Luc. 16. & Marci 10.* ubi sine ulla exceptione fornicationis prohibetur dimissio uxoris ita, ut alia, vel dimissa ab alio duci non possit validè, consequenter dissolutio quoad vinculum prohibetur: tum ex *1. Cor. 7.* ubi S. Paulus ait: *qui Matrimonio juncti sunt, precipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere* (En! absolute loquitur) *quòd si discesserit* (nempe ex iusta cau-

causa adulterii à viro comissi, propter quam licet instituire divortium quoad thorum) *manere immptam, aut viro suo reconciliari*: ergo nec propter causam fornicationis licet aliud inire Matrimonium: tum ex universali Ecclesiæ & SS. PP. interpretatione: tum ex ipso ordine verborum observato à Christo; non enim post verba, *qui dimiserit uxorem propter fornicationem, vel ex causa fornicationis*, posuit verbum *adulterat, mœchatur*, sed post verba, *dimissam duxerit, aliam duxerit*: ergo indicavit, licere propter fornicationem dimittere uxorem, scilicet quoad thorum, at non aliam ducere, aut dimissam ducere sine adulterio, consequenter manere adhuc vinculum Matrimoniale; aliàs enim ducens aliam non adulteraret, non mœcharetur. Imò *Matth. 5. & 19.* Christus clarè sustulit libellum repudii, Judæis permissum *propter duritiam cordis eorum, ab initio enim non erat sic*, addens verba: *dictum est antiquis: quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiserit uxorem &c.* Ergo Christus aliud ordinavit, quàm Moyses, & reduxit Matrimonium ad statum primævum, ubi à DEO ita institutum est, ut, *quod DEUS conjunxit, homo non separet*. Judæi duo interrogabant Christum, unum, *an liceat dimittere uxores*, alterum, *an propter quamcunque causam*, intelligendo de omnimoda dissolutione? Respondit Christus ad utrumque, concedendo dimissionem propter unicam causam fornicationis, at negando licentiam ducendi aliam, & sic permisit divortium quoad thorum, at non dissolutionem omnimodam Ma-

rimonii seu quoad vinculum. Ad 2. Jus Civile in materia spirituali, qualis est Matrimonium, postquam à Christo elevatum est ad rationem Sacramenti, nihil potuit disponere. Dein Jus receptius in *Noy. 117. c. 8.* videtur correxisse antiquas Leges, & solum propter causas ibi expressas indulgere conjugem *domo expellere*, adeoque separationem quoad thorum, & lucrari dotem vel donationem propter nuptias concedere. Ad 3. Hæretici, nisi explicitè & profusè malitiosè velint contrahere Matrimonium aliter, quàm Christus instituit, quod non est præsumendum, censentur contrahere Matrimonium eo modo, quo Christus contrahi voluit, adeoque in ratione Sacramenti & insolubilitate: quæ intentio generalis prævalet erroneæ persuasioni, qua putant, Matrimonium non esse Sacramentum, & esse solubile. Deinde Matrimonium non est insolubile ratione Sacramenti, aliàs & Matrimonium Ratum esset insolubile, sed ratione significationis ipsi inditæ à Christo *Eph. 5.* quia significat indissolubilem conjugationem Christi cum Ecclesia.

4 Dico 2. Matrimonium Ratum, seu validè quoddem contractum, at per copulam carnalem consummatum, etiam quoad vinculum dissolvi potest per Professionem Religiosam unius conjugum ita ut alter aliud validè & licitè ineat. 2. Imò longe probabilius etiam per dispensationem Pontificis. Pars I. iterum est de fide, definita in Concilio Trid. *s. 24. can. 6. de Sacram. Matr.* & jam antea declarata *c. 2. & 7. de convers. conjug.* Pars II. quam sustinent Canonistæ ferè omnes excepto Pontio & P. Reiffenstuel *h. t. n. 3.* imò Theolog

recentiores passim contra plerosque antiquos,
prob. 1. solidè sic: Professione Religiosa dissolvitur
 Matrimonii Rati vinculum: ergo & dispensatione
 Pontificis dissolvi potest, tum quia Professio
 Religiosa hanc vim obtinet ex Jure Ecclesiastico,
 adeoque auctoritate Pontificis, à quo leges Ec-
 clesiasticæ & definitiones totam suam vim con-
 sequuntur, tum quia Pontifex per dispensationem
 tollere potest vinculum ipsius Professionis Reli-
 giosæ: ergo etiam vinculum Matrimonii Rati,
 juxta notum axioma: *si vinco vincentem te, mul-
 to magis vinco te. arg. l. 14. §. 3. ff. de divers. &
 tempor. præscript.* Dein *prob. 2.* ab actu ad po-
 tentiam; nam actu jam sæpius dispensârunt Pon-
 tifices in Matrimonio Rato, uti Gregor. VII. Adrian.
 IV. Martin. V. Eugen. IV. Paul. III. Jul. III. Pius IV.
 Pius V. Gregor. XIII. qui uno die undecies di-
 spensasse refertur à Clericato *de Sacram. Matrim.*
decis. 15. n. 27. seqq. Clem. VIII. Paul. V. Urb. VIII.
 Innoc. X. & novissimè anno 1720. Clemens XI.
 asserere autem tot & tantos Pontifices in re tantè
 momenti errasse prorsus temerarium & periculo-
 sum esse videntur.

Objic. 1. Matrimonium Ratum Jure Naturali,
 vel saltem Divino, est contractus insolubilis: er-
 go nihil in eo potest auctoritas humana, quod
DEUS conjunxit, homo non separet. Matth. 19. 2.
 Matrimonium Ratum non differt substantialiter à
 consummato, nam *nuptias non concubitus, sed
 consensus facit. l. 30. ff. de R. J.* Sed in consummato
 dispensare nequit Papa: ergo. 3. Innoc. III. in *c. 14.
 de convers. conjug.* dicit, Matrimonium *de præsentè
 contractum viventibus personis in nullo casu posse
 dissol.*

dissolvi, nisi fortè secus fieret ex revelatione Divina.

4. Innoc. VIII. & Adrian. VI. ingenuè fassi sunt, se dispensare non posse: ergo. *R.* Retorquendo imprimis hæc omnia in Professione Religiosa, & actuali tot Pontificum dispensatione. In forma ad 1. *dist. antec.* Est insolubilis Jure Naturali, ac saltem Divino, conditionato tantùm, nisi nempe DEUS, in cujus dominio sunt corpora humana, & eorum jura quæsitâ, dederit Pontifici tanquam suo in terris Vicario potestatem dissolvendi. *C. ant. absoluto. N. ant.* Ad 2. *N. Conf. & parit.* non absoluta indissolubilitas Matrimonii consummati fundatur in significatione conjunctionis Christi cum Ecclesia, vel unionis hypostaticæ cum natura humana, quæ conjunctio est insolubilis: econtra conjunctio Christi cum anima fidei per gratiam & charitatem; quam conjunctionem significat Matrimonium Ratum, est solubilis, videlicet per peccatum mortale. Ad 3. Innoc. III. id ibi non dicit assertivè, sed per modum rationis dubitandi, præmittens, *et si possit videri;* quâ tamen nihil motus ipsemet statuit Professione Religiosa, adeoque in aliquo casu sine speciali revelatione DEI, potest dissolvi Matrimonium Ratum. Vel dic, Pontificem insinuare duntaxat voluisse, quòd per mutuum conjugum dissensum dissolvi nequeat. Ad 4. fassi sunt, se dispensare non posse ob defectum causæ, quæ ipsis non videbatur sufficiens. *transf. (necdum enim satis probata est hæc confessio) ob defectum potestatis. N. ant. & conf.*

6 Hucusque locuti sumus de Matrimonio valido: si enim invalidè esset contractum, sive Ratum sive Consummatum, necessariò deberet fieri dissolutio;

io, vel separatio conjugum (si nolent impetrata dispensatione illud restaurare, vel cohabitare instar fratris & sororis) quam tamen publicè & sine auctoritate Judicis Ecclesiastici, probatò plenè impedimentò nullitatem declarantis, facere prohibentur ipsi conjuges, licèt, postquam impedimentum ipsis innotuit, occultè teneantur à thoro separationem instituire

Dico 3. Divortium, idque perpetuum (manente vinculo Matrimonii) ita ut aliud contrahi non possit, regulariter instituire licet conjugum innocenti propter alterius, viri aut fœminæ, ut ut invitæ vel reconciliationem petentis, fornicationem seu adulterium, h. e. propter copulam carnalem perfectam cum alio aut alia habitam, satisque cognitam. Ita omnes tum ex Jure Naturali, quod non adstringit innocentem alteri, fidem violanti, & fœdus, quo conjuges debent esse *duo in carne una Gen. 2.* rumpenti, tum ex Divino Christi Domini *Matth. 5. & 19.* tum ex Ecclesiastico *c. 4. 5. §. h. t.* Dixi 1. *instituire*, nempe propria auctoritate, si tamen publicè vellet divertere, vel nocentem domo expellere, deberet adulterium esse notorium publicè, vel, si esset occultum, coram Judice Ecclesiastico probari, & divortium peti. *c. 4. h. t. c. 9. de Sponsal.* Dixi 2. *Innocenti*: nam pars adulterii rea non potest divertere, si tolleretur, imò, licèt dimissa sit, semper tenetur redire ad consortium Matrimoniale, quodcumque innocens petierit. Dixi 3. *Satis cognitam*, h. e. saltem moraliter certam, vel publicè, vel privatim, vel per legitimam probationem in Judicio: ad quam probationem vel certitudinem efficiendam,

dam, cum adulteria perpetrari soleant in occulto
 atque ideo difficilis sint probationis, sufficienti
 præsumptiones violentæ, in iudiciis delicto valde
 vicinis & ordinariè conjunctis fundatæ, ut si quis
 aliàs suspecta, deprehendatur sola cum solo, de
 nocte, & in loco ad peccandum apto. Imbr
 tant DD. in c. 12. de Præsumpt. cum Covarr
 & Farinac. Prax. Crim. de delict. carn. quod ois
 la, tactus impudici &c. quamvis se solis non ag
 parentur adulterio ad divortium sufficienti, in qu
 busdam tamen circumstantiis possint fundare
 lentam præsumptionem adulterii, & sufficere,
 non ad condemnationem criminalem, saltem
 divortium. Dixi 4.

Regulariter; nam nec ob adulterium semper
 conceditur divortium, uti 1. si adulterium
 fuit formale, h. e. non scienter vel non liberè
 commissum, ut si maritus cum alia, quam bona
 credebat suam esse conjugem, concubuit: si
 justis ex causis putavit, maritum suum jam esse
 mortuum, & alteri nupsit: si per violentiam
 oppressa &c. an verò hoc etiam procedat, si
 metum gravem fuit adacta, disputatur: mihi
 stato rigore probabilior videtur affirmativa; qu
 talis metus non tollit peccatum coram DEO,
 insuper jus divertendi, utpote non solum Jure
 clericali, à quo observando excusare possent
 tus, sed etiam Jure Divino & Naturali est con
 sum: rectè tamen ex charitate non dimit
 uxor talem metum passa. 2. Si adulterium
 lata indè injuria ab innocente adulterii con
 fuit remissa vel expressè, vel tacitè, petendo
 reddendo debitum conjugale amplectendo, ois
 lando

lando, aut alia familiaritatis vel amoris signa specialia exhibendo, v. g. per jocos, lusum &c. 3. Si una pars alteri dedit causam adulterii saltem indirectè, v. g. diu denegando debitum conjugale, consentiendo, vel non impediendo, cum facile posset, adulterium, illud suadendo &c. 4. Si postea etiam prius innocens labatur in adulterium, & fornicetur apertè vel occultè, quia paria delicta mutuâ compensatione tolluntur. *c. 4. 5. & 8. h. t. c. fin. de adult.* Id quod probabilius etiam procedit, si divortium prius per sententiam Judicis fuisset factum. Covarruv. uterque Barbof. Gonzal. Clariss. P. Böckn *ad h. t. n. 28.* me citato, contra Panormit. Sanch. Guttier. & Laym. quia, sicut ipsum adulterium & Jura, ita & sententia Judicis, non absolutè tribuit jus divertendi, sed solum conditionatè, nisi nempe & innocens postea simile delictum committat, & pariter violet fidem conjugalem, fiatque nocens & reus.

Objic. 1. Si adulterium præbeat causam instituendi divortium perpetuum, seu per totam vitam, ita ut nunquam teneatur innocens recipere nocentem, licet supplicet, & reconciliari seriò petat, uti communissimè docent Auctores, licebit utrique conjugii mutare statum, & ingredi Religionem: sed hoc videtur falsum; cum sic ponatur impedimentum, ut ipsis nec liceat unquam uti Matrimonio, & cohabitare, quod videtur repugnare Matrimonii naturæ: ergo. 2. In *c. 3. de adult.* habetur, *quod si mulier dimissa egerit penitentiam, & voluerit ad virum suum reverti, debet iste, sed non saepe, recipere peccatricem.* ergo.

3. Christus solummodo viris dedit potestatem dimitt-

mittendi uxores propter fornicationem. *Matth.*
 5. & 19. ergo uxoribus id non licet. 4. Separatio
 conjugum non potest fieri propria auctoritate
 & sine iudicio Ecclesiæ. *c. 3. h. t.* ergo innocens
 non potest propria auctoritate divortium instituere,
 cum in propria causa sibi jus diceret. ad 1. Utrique
 non licet, sed solum innocenti, hoc ipso quod perpetuo
 possit nocentem excludere à thoro, ut plerique docent,
 & merito. Nocenti verò, quia semper paratus esse
 debet ad revertendum, si exigatur, non licet ponere
 impedimentum, quandiu spes superest reconciliationis,
 aut non impetrat licentiam ab innocente mutandi
 statum. Ad 2. Per illud *debet* non intelligitur
 debitum *necessitatis*, sed *honestatis*, vel, si
 certo incontinentiæ periculo exponatur, & vi
 per reconciliationem nullum immineat grave
 commodum, etiam *charitatis*. Ad 3. Christus
 fuit solum interrogatus de viris: cum verò eadem
 ratio violatæ fidei conjugalis pugnet pro fœminis,
 etiam his licet se separare à viris quoad thorum,
 quod etiam satis expressit S. Paulus *1. Cor. 7. &*
c. 2. 4. 5. h. t. atque DD. omnes agnoscunt. Ad
 4. Distinguitur inter separationem quoad vincu-
 lum propter impedimentum dirimens, de qua lo-
 quitur *c. 3. cit.* & hæc necessario fit auctoritate
 Judicis Ecclesiastici; atque inter separationem
 quoad thorum, quam pro foro interno licet
 propria auctoritate instituere, imò & pro exte-
 rno, si adulterium est publicè notorium. *c. 4. h. t.*
 & *c. 9. de Sponsal.*

9 Dico 4. Divortium temporale, nimirum
 quamdiu durat causa, quoad thorum & colu-
 bita;

pitationem licet instituere innocenti ex sequen-
 tibus causis. 1. Ob adulterium spirituale, seu
 lapsum unius in hæresim, vel apostasiam à tota fi-
 de Christiana, c. 6. & 7. h. t. 2. Ob periculum ani-
 mæ, can. 5. caus. 28. q. 1. & c. 2. h. t. ut si unus con-
 jugum compartem vehementer instiget ad grave
 peccatum v. g. sodomiam, apostasiam, veneficium,
 furtum &c. non tamen, si conjunx sit quidem sce-
 leratus, compartem tamen non incitet, ad scele-
 ra. 3. Ob periculum vitæ, vel corporis, ut si unus
 struat insidias vitæ alterius, si meritò timeat in-
 fectionem ex contagioso alterius morbo, v. g. le-
 pra, lye Venerea &c. 4. Ob sævitiem v. g. ma-
 riti, nimis crudeliter tractantis vel verberantis
 conjugem. per c. 8. & 13. de restit. spol. si peri-
 culum sit in mora, statim propria auctoritate fuge-
 re potest uxor, ut nempe evadat in tempore pe-
 riculum, si nempe ex circumstantiis vel minis haud
 vanè metuit immoderata verbera, percussionem
 sanguinolentam, vulnus, vel mutilationem &c.
 præsertim si fœmina sit nobilis, debilis, aut aliàs
 morigera; nec tenetur redire, nisi vir credatur
 esse placatus, aut sufficienter caveat de non offen-
 dendo vel lædendo per fidejussores, pignora, vel
 saltem per juramentum; si tamen propter impro-
 bitatem viri non satis confidi possit ejus juramen-
 to, hæc cautio non censetur idonea, & uxor marito
 restitui non debet, uti nec, si fidejussoria, vel pi-
 gnorantia credatur non suffectura. Et hæc cau-
 tiones adhiberi debent etiam in casu, quo uxor
 nondum fugit, querelas tamen apud Judicem
 deponit de sævitiâ viri, & suo periculo, idque sa-
 tis probat. Poterit etiam Judex alio fræno cogere

cere insolentiam viri. §. Probabiliter etiam ob
valde molestam cohabitationem, v. g. propter
perpetua jurgia, discordias, rixas, ex unius
veterata improbitate non facile cessaturas. DD.
cum Sanch. *de Matrim. l. 10. d. 18. n. 11.* qui
indè periclitatur salus animæ & corporis. Sed
opus est auctoritate Judicis Ecclesiastici, sicut
in præcedentibus causis, ubi in mora non est pe-
riculum, & causa non notoria, scilicet ad evi-
tandum scandalum. *Objic.* Christus *Matth. 19.*
& *19.* propter solam fornicationem, seu carnalis
adulterium, permisit divortium. Idem videtur
statuere *can. 22. caus. 32. q. 5.* ergo propter alias
causas non est licitum. *R.* Christus & *can. 22.*
loquuntur solum de divortio perpetuo: per hoc
autem non excluderunt divortia temporalia et
aliis causis instituenda.

IO Quæres, apud quem ex conjugibus divortium
separatis, & cujus sumptibus, alendi sint liberi
R. 1. Apud eum, & expensis illius, qui seclusus
delictò & divortio tenebatur ad expensas educa-
tionis. *R.* tamen 2. In pœnam delicti per senten-
tiam Judicis auferendæ sunt proles à delinque-
nte, & apud infontem educandæ, nutriendæ autem
expensis delinquentis, modò tantas habeat fi-
cultates, licet seclusò delictò non fuisset obliga-
tus. *Auth. Pater C. divortio facto. Nov.*

117. n. 7. Vid. latius Sanchez
d. l. 10. d. 20.

